

השיעור השבועי

גליון מספר 451

הרב המקדים: הג"ד יחיא טובול שליט"א
אב"ד ליון שבצרפת

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית היזדים ומשודר דרך הליון והרדיו ובקוויס רבים. מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה	ידועלים
21:20	20:23	19:32	חל אביב
21:17	20:22	19:31	חיעה
21:21	20:25	19:35	באר שבנו
21:17	20:22	19:31	

קרח | ל' סיון תשפ"ד

כתב וערך השיעור:

הרב דכיר פריץ שליט"א

הלכות כיבוד אב ואם - ג

להפצת עלונים באזור מגוריך
התקשרו: 053-4774733

מצות כיבוד אב ואם היא מצוה שבין אדם למקום או בין אדם לחבירו, ונפקא מינה. כוונה לשם מצוה. בקשת מחילה מהוריו. כיבוד אב ואם משל אב ולא משל בן. כיבוד אב ואם במחשבה. כיבוד אב ואם במקום מטונף. אב שמחל על כבודו. מכבדו בחייו ובמותו. כיבוד אב ואם סומים. כיבוד אב ואם כשאין להם הנאה ישירה. ללמוד בישיבה קדושה ולא בישיבה תיכונית. התרת עגונות. היתר נישואין לאשה שניה. מחלל שבת שתרים כסף לצדקה

בין אדם לחבירו או למקום

א. בלוחות הברית מצד ימין יש חמש דיברות: "אנכי ה' אלהיך", "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", "זכור את יום השבת לקדשו", "כבד את אביך ואת אמך". ומצד שמאל חמש דיברות נוספות: "לא תרצח", "לא תנאף", "לא תגנוב", "לא תענה ברעך עד שקר", "לא תחמוד". וכתב הרמב"ן (ע"ת שמות כ, ג), שהדיברות מצד ימין הן מצוות שבין אדם למקום, והדיברות מצד שמאל הן מצוות שבין אדם לחבירו, ומצות כיבוד אב ואם שהיא מצד ימין, היא מצוה שבין אדם למקום. וכמובא בגמרא (קידושין ל:): תנו רבנן, שלשה שותפים הם באדם, הקב"ה ואביו ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אומר הקב"ה, מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. וכן משמע מדברי הספרונו (שם פס' יב). אבל הרמב"ם (בפיה"מ פ"ק דפאה משנה א) כתב על המשנה: אלו דברים שאוכל

פירותיהם בעולם הזה, כיבוד אב ואם וכו', שמצות כיבוד אב ואם היא מצוה שבין אדם לחבירו. ולדבריו סדר הלוחות לאו דוקא, ויש ארבע דיברות שבין אדם למקום ושש דיברות בין אדם לחבירו. וכן כתב האברבנאל (שם). ומחלוקתם תלויה בחקירה האם מצות כיבוד אב ואם היא מצוה שבין אדם לחבירו - הכרת הטוב על כך שהביאוהו לעולם, או בין אדם למקום, יש בזה י"ד נפקא מינה, ובשיעור הקודם התחלנו לומר כמה מהם.

כוונה לשם מצוה

ב. נפקא מינה אחת, האם צריך לכון לשם מצוה. וכגון שאביו אומר לו: תעשה לי כוס תה, או קפה, האם צריך לומר לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו... ולכוין לשם מצוה. אגב, בשו"ת חזון עובדיה

סיפר, שכאשר נכנס לתפקידו כרב ראשי, היו ערימות תיקים של היתר נישואין לאשה שניה, כי הרב הקודם שהיה בתפקיד נשיא בית הדין הגדול היה אשכנזי, ולא רצה לחתום, וכששאלוהו למה לא חותם, הרי המבקש הוא ספרדי, ולספרדים אין חרם דרבינו גרשום, וכמו שכתב הבית יוסף (אה"ע ס"א א סעיף י) שחרם דרבינו גרשום שלא לקחת שתי נשים, הוא עד סוף האלף החמישי, אבל עכשיו אנחנו כבר בשנת שבע מאות ושמונים וארבע לאלף הששי. ענה להם אותו רב: היד שלי לא תחתום נגד הרמ"א! אבל תמוה, הרי הווג הם ספרדים, ולדעת מרן מותר, למה לא לחתום עבורו?! ואותו חכם ספרדי, ישב וחתם על כל התיקים. גם אנחנו עשינו כן יחד עם הרב זבדיה בבית הדין הגדול, וזו דרכו של מרן זצ"ל.

גם בבית הדין לעגונות מלחמת שמחת תורה, ישבתי עם הרב עידו שחר, ואחר שמינינו את הרב זבדיה להיות חבר בית הדין הגדול, ישב איתנו כמה וכמה פעמים, בתיקים מסובכים מאוד, אנחנו לא יכולים לספר מה הראיות, חתמנו על סודיות... אבל תסמכו שכשהתרנו את העגונות האלו, עשינו כן על פי ההלכה. וראיתי אצל הרב זבדיה את ה"כוחא דהיתרא" במתינות, לא סתם לרחם עליהם שהם מסכנים ולתת היתר, אלא הכל על פי ההלכה, וישבנו בבית הדין בשבועות האחרונים והתרנו כמה עגונות.

לפני שבועיים היה דיון בבית הדין שארך בערך שש דקות, איך יכול להיות? הגיע בעל שרצה היתר לאשה שניה, הוא בא עם בתו הגדולה, שהיא אפוטרופוס של האמא שהיא סנילית, לא מכירה את בעלה. שאלתי את האפוטרופוסית, אם אכתוב עכשיו פסק, לא תגישו ערעור? הבטיחה שלא תגיש ערעור, אמרתי: תכתוב בפרוטוקול שאני מתיר לו סופית היתר לקחת אשה שניה. ואת כל הפרוצדורה השארתי לרב זבדיה. אנחנו הספרדים קיבלנו הוראות מרן השלחן ערוך, ובמה נשמע לו אם לא במקרה כזה.

1 מדברי הרב יחיא טובול שליט"א: ברשות מרן הראשון לציון שליט"א, בערב שבת נודע לי שמרן בימים הקרובים מסיים את תפקידו כרב ראשי, אבל תדעו רבותי שהוא נשאר "מרן הראשון לציון" - המגדל אור של דורנו! מרן שליט"א בכל תקופת כהונתו במשך אחת עשרה שנה, הירבה כבוד שמים בצורה נפלאה, בכל התחומים, ראינו איך נלחם בענין טהרת משפחות עם ישראל, בענין הגיונים, בכל עניני הכשרות, נישואין, נלחם לעצור את כניסתם של הרפורמים, ועוד, זה כבוד שמים! וכמעט אין מקום בעולם שיש שם יהודים, שמרן שליט"א לא ביקר שם להביא את דבר ה'. ועוד דבר, חושבני שאין עוד רב גאון בדורנו שזכה לזכות את הרבים בממדים עצומים כאלו, שהפך את ההלכה לנחלת כלל עם ישראל, ובכל בתי הכנסיות הספרדים והאשכנזים לומדים בספרים ילקוט יוסף, ורואים דרך פסיקה מאוזנת על פי דרך השלחן ערוך. מרן שליט"א הצליח לפשט את ההלכה לכל העולם, זה זיכוי הרבים בממדים אדירים, הפלא ופלא! אנחנו מתפללים לקב"ה שנוכה שימשיך להאיר את עם ישראל באור תורתו ותורת מרן האבא זצ"ל, עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לגאון רבי יחיא טובול, אב בית הדין בעיר "ליון" שבצרפת, ומחבר הספרים "מראות ישרים" ועוד. ביקרתי אצלו פעמיים בצרפת וראיתי את הפעילות שלו, הצבור שם אוהב אותו, יש להם שכל ומבינים שהוא לא רב רגיל, אלא משכמו ומעלה. שאלתי אותו למה לא עולה לארץ, וכי חסר כאן תפקידים, אם ירצה יקבל רב ראשי כאן ורב ראשי שם... כי הוא מזכה את הרבים. וגם דרך ההלכה שלו נכונה, הוא יודע לשבץ את הלימוד הישיבתי בלימוד ההלכה למעשה, ויודע לא רק ראשונים, אלא גם אחרונים, ובקי ביביע אומר. ואשריו ואשרי חלקו, יהי רצון שיזכה לעלות לציון ברינה, ונשמע עליו בשורות טובות. כבוד חבר בית הדין הגדול וראב"ד ת"א הגאון הגדול הרב זבדיה כהן שליט"א, אנחנו מחר יושבים בבית הדין הגדול כבר כמה חודשים. אחד הרבנים הספרדים

(ס"ס כט, וע' במבוא עמ' לה) מאריך שמעיקר הדין די לכון ולא צריך לומר לשם יחוד. וכמה סבל מזה, איך יכול להיות שכתב דלא כדעת הבן איש חי (ברב פעלים ח"א חאו"ח סימן א, ובתורה לשמה סימן יז, תע). אבל מרן אמר את האמת שלו! שזה לא מעכב, ומי שיש לו זמן שיגיד... ועל כל פנים, אם כיבוד אב ואם היא מצוה שבין אדם למקום, צריך לכון לשם מצוה, ואם היא מצוה שבין אדם לחבירו, אין צריך כוונה. וכמו שכתב מהר"ש לנדא - בנו של הנודע ביהודה - בספר אהבת ציון (דרוש י"ד ס"ז ע"ד) לגבי מצות צדקה, שהעיקר התכלית לקבל הצדקה, ואף שלא כיוון קיים המצוה.²

לך לבנק

ג. אבא שמבקש מבנו שילך לבנק וישלם את הארנונה או את חשבון החשמל, לדברי הרמב"ם שזו מצוה שבין אדם לחבירו, ילך וישלם ומקיים מצוה ואין צריך כוונה. וכמובן ישלם על חשבון אביו ולא על חשבוננו, כי הגמרא (קידושין לב) דנה אם כיבוד אב ואם משל אב או משל בן, ולמסקנא וכך ההלכה נפסקה (ש"ע סי' רמ"ה), שכיבוד אב ואם משל אב. ולכן יאמר לאביו, אני אטרח בשבילך ואלך לבנק, אבל תביא לי כסף לשלם, או אשראי. והבן לא צריך להוציא מכיסו כסף. אבל אם הוא מתפרנס יפה ואביו עני, ישלם בשבילו מדין צדקה (ש"ע שם, ובסי' רנ"א ס"ג). ואם יש בבנק פקידות עם פריצות לא ילך לשם, שגם אביו מצווה על שמירת העינים.

בקשת מחילה

ד. עוד נפקא מינה, האם בערב כיפור צריך לבקש מחילה לאביו ואמו. מי לא חטא כלפי ההורים, ובפרט בחורים צעירים. אביו רואה אותו וישן בשעה עשר, והוא מעיר לו שכבר עבר זמן קריאת שמע של הגר"א, והבן מתחצף לאביו. אם כיבוד אב ואם זו מצוה שבין אדם לחבירו, צריך לבקש סליחה, ובפרט לפי מה שהביא רבי חיים פלאג'י ברכת מועדיך לחיים (דרוש טו לתשובה, דף קמ"ג ע"ד) ובספר צוואה מחיים (דף ע"ב אות טוב), שכל עוד לא ביקש מחילה, גם מצוות שבין אדם למקום לא מתכפרות. ב"ה שהחיד"א (ברכי יוסף ס' תרו"ק א) חולק וסובר שמתכפר, והם שני דברים נפרדים. ואם כיבוד אב ואם בין אדם למקום, מספיק שיאמר: חטאתי, עויתי, פשעתי, ציערתי אב ואם - ויתכפר לו.

פרסום החטא

ה. עוד נפקא מינה, האם יכול לפרסם את החטא, שהרי מי שאומר חילתתי שבת, אכלתי ביום כיפור, אתה לא מתבייש? זו חוצפא כלפי שמיא, היה אחד ששנה ופירש, ופרסם שעשה בשר חזיר על האש, אכל ביום כיפור ולא קרה לו כלום. שיחכה מה שיהיה לו למעלה... בעולם הזה הוא יקבל

² בשבוע שעבר הייתי בפנמה, והיה שם מעמד חנוכת הבנין של התלמוד תורה והכולל, מקום גדול של תורה. עמדו שם התורמים שחלק מהם מחללי שבת בפרהסיא, ותרמו עשרות מליונים להקים את הבנין הגדול של הקהלה בפנמה. אשריהם ישראל! אטו מי מהם כיוון לשם מצוה? הרי אינם יודעים לכון.

בעבר היה מיליונר אחד שתרם בניינים לכמה ישיבות בארץ, תרם בנין לישיבת הגבב בנתיבות, בזכות מרן זצ"ל שקרא לאותו עשיר, ולראש הישיבה הרב יששכר מאיר, ואמר לו: תשמע, זה הרב יששכר מאיר, מקים עולה של תורה, אוהב ספרדים, תעזור לו! ובנה לו בנין. גם הרב בנה בניינים לישיבת קול יעקב של הרב יהודה עדס, הכל בזכות מרן! גם לפורת יוסף בעיר העתיקה הרב התרים ובנה את הבנין הגדול. אותו עשיר היה אצלנו בישיבת חזון עובדיה, והביט בקרקע, התבייש והסתכל עלי, איזו התבטלות לחכמים. אחר כך מרן אמר לי: שמת לב? הוא לא הסתכל עליך, יש לו יראת אצלנו בישיבת חזון עובדיה, וכן הישיבה של הרב צבי פדידה, שמרן נסע במיוחד לחו"ל ועשה דינר להביא להם כסף לבנין. וכי היו שם בנו או חתנו?! למרן לא היו אינטרסים ונגיעות. הכל עשה לשם שמים להקים עולה של תורה אצל הספרדים. כל בני הישיבות שיש כיום זה רק מכח פעילותו של מרן זצ"ל! פעם שאלתי את מרן, העשיר שתרם לכל הישיבות הנ"ל, הוא לא שומר שבת, איפה יהיה למעלה בשמים? אמר לי הרב: תדע לך שיש בשמים מחלקה מיוחדת

שכר על מה שפעם קרא קריאת שמע, או למד דף היומי, אבל למעלה יענש על העבירות. כל האומר הקב"ה ותרן יוותרו מייעו (ב"ק ג). על הכל יביא אלוקים במשפט, ו"משפטין תהום רבה". עכ"פ על זה נאמר (תהלים לב, א) "אַשְׁרֵי נְשׁוּי פֶשַׁע פְּסוּי חֲטָאָה". שיכסה את החטא, אבל בדברים שבין אדם לחבירו צריך לפרסם את חטאיו ולבקש מחילה, שנאמר (משלי כה, ג) "מִכְּפָה פֶשְׁעוֹ לֹא יִצְלִיחַ וּמוֹדָה יַעֲזֹב יָרְחָם" (יומא פו.).³ ואם כיבוד אב ואם זו מצוה שבין אדם לחבירו, צריך לפרסם ולבקש מחילה, אבל אם היא בין אדם למקום זו עזות לפרסם.

כיבוד בלב

ו. עוד נפקא מינה, האם צריך לכבד את אביו ואמו בלב. רבי חיים שמואלביץ⁴ (שיחות מוסר תשל"ב מאמר כט) כתב, שיחפש במחשבתו מידה טובה שיש באביו, ויחשוב כאילו אביו גדול הדור באותה מידה, יש לו ענוה מיוחדת, התבטלות מיוחדת לחכמים וכו'. אדם שחשב מחשבה כזו על אביו או אמו, האם קיים מצות כיבוד אב ואם או לא? אם היא מצוה שבין אדם למקום, קיים מצוה, וכן כתב בספר החרדים (פ"א אות לה, לו), שאדם שחושב לכבד אביו ואמו, מקיים מצוה. והעתיקוהו החיד"א (בשו"ר ברכה ס"ו רמא) והחיי אדם (כלל סז סעיף ט). וכנראה הלך לשיטת הרמב"ן שזו מצוה שבין אדם למקום. מה שאין כן לרמב"ם שזו מצוה שבין אדם לחבירו, מה יעזור שיחשוב עד מחר, העיקר שיכבד בפועל.

מקום מטונף

ז. עוד נפקא מינה, האם מותר לקיים מצות כיבוד אב ואם במקום מטונף, כגון שנמצא במקום שיש שם ריח רע של פרות, ואביו עובר לפניו, האם יעמוד לפניו או לא. שהרי יש מצוה לעמוד לאביו ברגע שרואה אותו ממרחק כמלוא עיניו, לא רק מארבע אמות כמו זקן וחכם, אלא משיעור כמלוא עיניו, כמו לרבו מובהק. ובגמרא (קידושין לב) אמרו לגבי זקן, יכול יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ? תלמוד לומר "תקום והדרת", לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור. אבל אביו שעובר לפניו בחוף הים וכדומה, וכולם שם עם בגד ים, או במקום מטונף שיש לכלוך וריח רע, אם זו מצוה שבין אדם למקום, מצוות צריכות כוונה, ואין יכוון לשם מצוה במקום מטונף, אבל אם זו מצוה שבין אדם לחבירו, יקיים את המצוה בלי כוונה.

אב שמחל על כבודו

ח. עוד נפקא מינה, אב שמחל על כבודו, מבואר בגמרא (קידושין לב) שכבודו מחול. כדאי שכל בן יבקש מאביו ואמו, כשמוגיע לבית בבין הזמנים

לאנשים כאלה, שאינם שומרי שבת אבל מחזיקי עולם הישיבות. שם למעלה באים נשמותיהם של רבנים גדולים ונותנים להם שיעור כללי, לפי הרמה שלהם... גם ישיבת תורה והוראה, כל הקמפוס שלהם הוא בזכות מרן שדיבר בזמנו עם ראש העיר ת"א יהושע רבינוביץ, שהיה אחר כך שר האוצר, והיה מכבד מאוד את מרן, ונתן לו את המגשר. וכי כל אלה כיוונו לשם מצוה?! הם לא דתיים, ובכל זאת עולה להם המצוה, כי בצדקה וכדומה העיקר זו התכלית והתוצאה, ולכן אומרים לו: הקמת עולה של תורה, פתחת ישיבות, נקת צדקות, וזה לא משנה אם כיוונת או לא. כך כתב מהר"ש לנדא.

³ השבוע סיפרו לי על רב מפורסם אחד מת"א, שהושיט יד לרב אחד, וידו נשארה תלויה באויר. אותו רב גדול שהושיט יד התבייש ברבים, והפוגע צריך לפרסם חטאו ביום כיפור ולומר: פלוני נתן לי יד ולא החזרתי לו, ושפכתי את דמו, ואני מבקש ממנו סליחה.

⁴ יש לו ספר שיחות, הפלא ופלא. כשהייתי אומר שיחות בישיבה שלנו "חזון עובדיה", השתמשתי הרבה בספר הזה. פעם מרן זצ"ל שמע אותי מוסר שיחה באיזה מקום, ומאוד נהנה ושאל: מי כתב את הדברים הללו? אמרתי לו, רבי חיים שמואלביץ. כשהיינו בחורים בישיבת חברון, בשבת אחר הצהריים היתה שיחה של רבי חיים שמואלביץ בישיבת מיר, ואז זה היה קרוב, חברון היתה בשכונת גאולה, והיינו הולכים ברגל לשמוע אותו. היו לו שיחות עמוקות.

ולפעמים עוברים לידו ולא שם לב, שמראש ימחלו לו אם לא יעמוד להם. אבל לא יבקש שימחלו תמיד, כי אז יפסיד את המצוה, אלא יבקש מחילה רק על פעמים שלא ישים לב וישכח לעמוד. ויאמר לו אביו, מכאן ועד מאה ועשרים אם לא כיבדת אותי אני מוחל לך. וכך לא יבטל מצות עשה, כי אב שמחל על כבודו - כבודו מחול. השאלה היא אחר שאביו מחל, האם בכל זאת יש ענין לכבודו, שאף שפטור מדיני אדם יהיה חייב בדיני שמים, או שגם בדיני שמים פטור. וזה תלוי בחקירה, אם כיבוד אב ואם היא מצוה שבין אדם לחבירו, יהיה פטור אף מדיני שמים, אבל אם היא מצוה שבין אדם למקום, מכל מקום צריך לכבד מדיני שמים. הרדב"ז (ח"א סי' תקכד) - היה לפני כ-500 שנה - כתב, שאף שכבוד האב מחול, עדיין יש מצוה לכבדו. החיד"א בשו"ת ברכה (י"ד סי' רמ"ט ס"ח) הביא מה שכתב בספר חסידים (סי' תקעג) שאף שאב שמחל על כבודו כבודו מחול, חייב בדיני שמים. והביא ראיה מכך שיעקב אבינו ע"ה הצטער על אבדן בנו יוסף הצדיק במשך כ"ב שנה, כנגד כ"ב שנה שלא כיבד את אביו יצחק ואמו רבקה, שהרי עשרים שנה היה בחרן בבית לבן, ועוד שנתיים בדרך (מגילה ט"ו). ומן הסתם יצחק אבינו מחל לבנו יעקב, ובכל זאת יעקב נענש. מוכח שמצות כיבוד אב ואם בין אדם למקום.

העוסק במצוה

ט. עוד נפקא מינה, אדם שעוסק במצוה שבין אדם למקום והגיע לידו מצוה שבין אדם לחבירו, בשו"ת שם אריה⁵ (חיד"ד סי' סד) כתב שכל דין העוסק במצוה פטור מן המצוה נאמר במצוות שוות⁶, אבל אם היה עוסק במצוה שבין אדם למקום, אינו נפטור ממצוה שבין אדם לחבירו, ולהפך [א.ה. ואמנם עיין יביע אומר ח"ד חיד"ד סי' יט אות ד שפילפל בסברא זו]. לפי זה, מי שהיה יושב ולומד תורה עם חברותא, שהיא מצוה שבין אדם למקום, ואביו עובר, האם צריך להפסיק את הלימוד ולעמוד ולומר שלום אבי, או לא. זה תלוי בחקירה אם כיבוד אב ואם היא מצוה שבין אדם למקום או לחבירו. ולהלכה גם הלומד תורה חייב באותה שעה לעמוד לאביו, אלא אם כן ביקש מחילה (ע"ע ילקו"י על כיבוד אב ואם עמ' תקכג והלאה).

כבוד לאחר מיתה

י. עוד נפקא מינה, לגבי כיבוד אב ואם לאחר מיתתם, הגמרא (קידושין לא:) אומרת "מכבדו בחייו מכבדו במוותו, אחר מותו של אביו אומר עליו קדיש, לומד לעילוי נשמתו, וכשאומר דברי תורה בשמו מזכיר "הריני כפרת משכבו"⁷. אם נאמר שכיבוד אב ואם זו מצוה שבין אדם לחבירו, מה שייך כבוד לאחר מיתה, ורק כשחברו חי עושה לו טובה וחסד כמה שמכבדו. אבל אם נאמר שזו מצוה שבין אדם למקום, זה שייך גם לאחר פטירתו. ומה נאמר, לכאורה זו גמרא מפורשת שמכבד את אביו גם במוותו, ומשמע שזו מצוה שבין אדם למקום. אבל גם אם נאמר שזו מצוה שבין אדם לחבירו, צריך לעשות לאביו ואמו דברים לעילוי נשמתם, לומר קדיש, לעלות ש"ץ אם יודע, ללמוד תורה, שיהיה להם נחת רוח למעלה. ואם כן נפקא מינה זו לא מוכרחת כל כך.

אב ואם סומים

יא. נפקא מינה נוספת, מי שאביו או אמו סומים - או שהתעוורו או שנולדו עוורים, וכן באופן שאביו עובר ולא מסתכל כלפיו, האם הבן צריך לעמוד?

⁵ חז"ר גם ספר ערוגת הבושם, היה לפני כ-150 שנה, יש את השו"ת הזה באוצר החכמה, ומידי פעם אני קורא בו, המחבר כותב כמו רבני הונגריה והחסידים, תשובות יפות בהלכה.

⁶ ומה שהאומר פסוקי דזמרה או קריאת שמע וברכותיה, ושומע קדיש, עונה חמשה אמונים הראשונים והיא שמייה רבה, עיין יביע אומר ח"ה (האו"ח סי' יג אות ה-ז).

⁷ הייתי כמה פעמים בבית האבל, וכשדיברו איתי האבלים והזכירו משהו בשם האב או האם, כל רגע אמרו "הריני כפרת משכבו"... אבל לא קראו ילקוט יוסף (אבלות עמ' תקצח, כיבוד אב ואם עמ' תקסח), שדבר זה אומרים דוקא על דברי תורה או

אם זו מצוה שבין אדם לחבירו, לא צריך, כי המצוה היא כשרואה ומתכבד בעמידה. אבל אם תאמר שזו מצוה שבין אדם למקום, לא משנה אם אבא או אמא רואים, העיקר שהקב"ה רואה. בשו"ת שער אפרים (סי' נח), וכן הגאון רבי עקיבא איגר (סי' רמ"ט"ז), שו"ת גנת ורדים (חיד"ד כלל ד סי' ב), החיד"א בברכי יוסף (סי' רמד סק"ב), פלפלו בנושא הזה, הביאו ראיות, ומסקנתם שגם אב ואם סומים חובה לכבד, ודלא כהרב פרח שושן (חיד"ד כלל ד סי' א). להלכה למעשה בכל אופן יעמוד לפניהם, כי ספק דאורייתא לחומרא.

רוצה ללמוד בישיבה קדושה

יב. נפקא מינה נוספת, האם בדבר שאין נגיעה ישירה לאבא ולאמא יש מצות כיבוד אב ואם, או לא. למשל, אם אביו אומר לו: אני רוצה שתלך ללמוד בישיבת תיכונית ולא בישיבה שלומדים רק תורה, אינו צריך לשמוע בקולו כי אין בזה נגיעה ישירה לאביו. ואם הבן שואל את אביו צריך לבחור מקצוע, מה אבחר? מה הכי חשוב בחיים? אמר רבי נהוראי, מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה! (קידושין שם) וכמו שאמר דוד המלך (תהלים קכב, ב) "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה (מכות י.). וזכות התורה תגן על החיילים ועל כל עם ישראל. בלי זכות התורה מי יודע מה היה במדינה. ולכאורה דין זה תלוי בחקירה, אם כיבוד אב ואם היא מצוה שבין אדם לחבירו, זה דוקא כשיש הנאה ישירה, כגון שאומר לו תעשה לי תה או קפה, אבל אם היא מצוה שבין אדם למקום, תמיד צריך לכבד. אמנם זה לא מוכרח כל כך ואפשר לומר שגם אם זו מצוה שבין אדם למקום התורה התכוונה שתעשה לו מה שמבקש לצורכו, כמו מאכילו משקהו וכדו'.

הנאה ישירה

יג. תדעו שיש בזה מחלוקת גדולה בפוסקים, ובכמה ספרי קיצורים שיצאו על כיבוד אב ואם, כתבו שזה ספק גדול, וספק דאורייתא לחומרא, ולכן יש לשמוע לאביו ואמו גם כשאין להם נגיעה ישירה. וכדעת המאירי (יבמות ה.) ורבינו ירוחם (נתיב א ח"ד) והרא"ש (בתשובה כלל טו סי' ה). וכן משמע מדברי התשב"ץ (ח"ב סי' נג ד"ה אבל). מרן זצ"ל⁸ ביביע אומר ח"ח (חיד"ד סי' כב) וביחוד דעת ח"ה (סי' נו) ובמאור ישראל (פסחים קד), הביא את הראשונים הנ"ל, ומנגד הביא דעת הרמב"ן והרשב"א - שמרן הבית יוסף (י"ד סי' קה אות ב) כינהו אורו של עולם - והריטב"א (יבמות ו.), הביאם השיטה מקובצת (ב"מ לב.), שבכל דבר שאין נגיעה ישירה לאב ואם, אין מצוה לשמוע בקולם. וכן משמע מדברי התוספות (קידושין לב. ד"ה רב יהודה) ותוס' שאנץ (שם). וכן כתב מהר"י קולון (שרש קסו), וכן פסק הרמ"א (סי' רמ"ט ס"ה). וכן כתבו האחרונים. ומרן הכריע כדבריהם, שאם אין הנאה ישירה לאבא, אין בזה מצות כיבוד אב ואם.

בשיעורים הבאים נשלים את כל הנפקא מינה, וכעת נערוך תפלה לרפואת הגאון רבי רפאל יהודה בן אסתר דרעי, שתהיה לו בריאות איתנה ורפואה שלימה, יקום ממיטת חוליו. הן אל כביר ולא ימאס תפלת רבים.

הלכה שמזכיר בשמו, אבל לא בסתם סיפור. וכן כשמספר על אמו הנהגה טובה שילמדו ממנה, כגון שלא היתה עקשנית, ואף שהיתה מדליקה נרות שבת ואחר כך מברכת, כשמעיה את מרן חזרה בה והתחילה לברך ואחר כך להדליק. על זה יאמר "הריני כפרת משכבה".

⁸ אמרתי כמה פעמים ואני אומר שוב, לא היה כמו מרן זצ"ל בדורות האחרונים שידע את כל התורה כולה בהבנה ובבהירות, ראשונים ואחרונים ואחרונים האחרונים, אמנם היו עוד גדולי עולם, אבל בידיעת התורה בהיקף כזה לא היה כמו מרן.

בנשיאות מרן הראש"ל רבינו יצחק יוסף שליט"א

"אמרת מה נהדר בצאתו בשלום"

ברכות שיר והלל, נשגור קמיה המנורה הטהורה, אספקלריה המאירה, עמוד האש ההולך לפני המחנה, מורה דרכנו ומיישר אורחותינו, המאלפנו בינה ודעת ומורה לנו ולכל בית ישראל את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, בין בהלכה ובין בהשקפת התורה הצרופה המסורה לנו מדור לדור.

מנהיג הדור מרן הראשון לציון רבינו יצחק יוסף שליט"א בעל ה"ליקוט יוסף" ועוד, נשיא האיגוד.

עם סיומו את תפקידו ברבנות הראשית. י"א שנים בהם נשא את משא העם על כתפיו, ועמד בעוד ובגאון על משמרת הרבנות והדיינות, השיב עשרות אלפי מכתבי תורה לרבבות המשחרים לפתחו, ופעל ללא לאות לביצור חומת הכשרות והעמדת הדת על תילה, לחם ולוחם מלחמתם של בני התורה ללא חת ומורא, והשמיע דעתו ברמה בפרט עת קמו המרשיעים לפצות פה על בני התורה בנושא התקציבים וגיוס בחורי הישיבות.

ה"ר שימשיך להנהיגנו ביד רמה עוד רבות בשנים, ונסכה ליהנות מאורו הגדול בתורה שבכתב ובע"פ, לאורך ימים ושנות חיים דשנים ורעננים, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. אמן.

בברכת "ימים על ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דור ודור"

על החתום, היכלי התורה וקהילות האברכים: (רשימה חלקית, כפי שהכיל הגיליון)

אב הרחמים בית שמש אהל שלמה ילי	אבי יעקב תורתנו בית שמש הרב חיים מעולם	אבני נור ירושלים הרב זמיר כהן	אדרת יושבר בית שמש הרב מאיר יחי	אהבת החיים רחובות הרב נסים יסיס	אהל יעקב רמת שלמה הרב מרדכי ששון	אהל משה משכן שלום בית שמש הרב שירה מחפץ	אהל שרה ביתר עילית הרב חיים פריסל	אוהל אברהם הוד"ה הרב שלמה בנאי
אוהל תמר נוף הגליל הרב יואב מיאיר	אוצרות הטוב קרית גת הרב צורי חיון	אוצרות ההלכה בני ברק הרב מאיר יחי	אוצרות חיים תל אביב הרב רפאל מאוז	אור דלתון רמת השרון הרב אברהם חון	אור אלי אשדוד הרב אברהם חון	אור דלתון רמת השרון הרב אברהם חון	אור החיים קרית גת הרב חני יואב חת	אור החיים הרב יואב חת
אור החיים רחובות הרב יושע הכהן	אור חיים חצור הגלילית הרב שמעון מלכה	אור יום טוב ירושלים הרב אהרון זאכי	אור לחניה תל אביב הרב נקדיא יחזקאי	אור משה ירושלים הרב עמית ישראל תומרון	אור משה ירושלים הרב עמית ישראל תומרון	אור שלמה בני ברק הרב יחיאל ששון	אור חיים אשדוד הרב חיים אבינאי	אורות ממזרח ירושלים הרב מיכאל מרץ
אורות שלמה מאיר ביתר עילית הרב יעקב אהרון	אן טוב חסד אשקלון הרב אברהם כהן	אש התורה אשקלון הרב אביחי קשאני	באר מים חיים תל אביב הרב אהרן סימן טוב	בית שמואל אלעד הרב ראובן שפח	בית אל בני ברק הרב שמעון חיים מרץ	בית אל בני ברק הרב שמעון חיים מרץ	בית דוד אשדוד הרב חיים אבינאי	בית שמש בית שמש הרב מאיר מדר
בית דוד ורפאל חי ירושלים הרב רפאל יעקבוביץ	בית יעקב בני ברק הרב אברהם כהן	ברכת אברהם בני ברק הרב אברהם כהן	בית שלמה בית שמש הרב שלמה אהרנסון	בית שמואל אלעד הרב ראובן שפח	בית אל בני ברק הרב שמעון חיים מרץ	ברוך שאמר ברוך שבע הרב שאול בנעמי	בית דוד אשדוד הרב חיים אבינאי	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
ברכת אברהם ירושלים הרב אליהו ברונו	ברכת אברהם בני ברק הרב אברהם כהן	ברכת אברהם בני ברק הרב אברהם כהן	ברכת אליהו בית שמש הרב עמית ישראל תומרון	ברכת מרדכי חדרה הרב אהרן לי בנשי	ברכת מרדכי חדרה הרב אהרן לי בנשי	דעת קנת בני ברק הרב ראובן חני מרדכי	בית דוד אשדוד הרב חיים אבינאי	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
דרכי דוד בית שמש הרב שאול מנחם	דרכי משפט מודיעין עילית הרב שלמה אביחי	דרכי משפט מודיעין עילית הרב שלמה אביחי	היכל אשר משה ירושלים הרב נסים יסיס	היכל מלך ירושלים הרב משה מנחם	היכל מרדכי ירושלים הרב משה מנחם	היכל אברהם שלמה אשדוד הרב אברהם חת	דרכי דוד אשדוד הרב חיים אבינאי	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
היכל עולם הרב אהרן כהן	היכל עולם הרב אהרן כהן	היכל עולם הרב אהרן כהן	היכל אשר משה ירושלים הרב נסים יסיס	היכל מלך ירושלים הרב משה מנחם	היכל מרדכי ירושלים הרב משה מנחם	היכל אברהם שלמה אשדוד הרב אברהם חת	דרכי דוד אשדוד הרב חיים אבינאי	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
זכות אבות דרכי יוסף ירושלים הרב יואב מיאיר	זכרון יעקב ירושלים הרב יואב מיאיר	זכרון יעקב ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
חיים לראש הרב שלמה כהן	חכמת שלמה הרב שמעון מלכה	חכמת שלמה הרב שמעון מלכה	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
יום שלמה הרב יואב מיאיר	ישועה ליהודה הרב יואב מיאיר	ישועה ליהודה הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
מלח חושן שבת שנה יעקב ירושלים הרב יואב מיאיר	מלח חושן שבת שנה יעקב ירושלים הרב יואב מיאיר	מלח חושן שבת שנה יעקב ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
למען שמו אברהם קרית גת הרב נסים יסיס	מאיר יעקב בני ברק הרב נסים יסיס	מאיר יעקב בני ברק הרב נסים יסיס	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
מדרש ספרדי רמת השרון הרב שלמה פריסל	מדרש שמואל - חלק יואב הרב אברהם כהן	מדרש שמואל - חלק יואב הרב אברהם כהן	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
מסילות החיים הוד השרון / רכסים	מעלה שלום הרב משה חת	מעלה שלום הרב משה חת	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
מספני התורה בית שמש הרב יואב מיאיר	מספני עילוי הרב יואב מיאיר	מספני עילוי הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
נחלת יעקב בית שמש הרב יואב מיאיר	עוד יוסף חי הרב אברהם כהן	עוד יוסף חי הרב אברהם כהן	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
עץ חיים הרב משה מנחם	עץ חיים הרב משה מנחם	עץ חיים הרב משה מנחם	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
קהילת שמואל אהרן ירושלים הרב אהרן כהן	קהילת חזון עובדיה בני ברק הרב אברהם כהן	קהילת חזון עובדיה בני ברק הרב אברהם כהן	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
קול יהודה חצור הגלילית הרב שמעון מלכה	קול יהודה חצור הגלילית הרב שמעון מלכה	קול יהודה חצור הגלילית הרב שמעון מלכה	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
שושנים נוד בית שמש הרב יואב מיאיר	שושנים נוד בית שמש הרב יואב מיאיר	שושנים נוד בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר
התולדות ישראל הרב אהרן כהן	התולדות ישראל הרב אהרן כהן	התולדות ישראל הרב אהרן כהן	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה ויבע אומר ירושלים הרב יואב מיאיר	חזון עובדיה בית שמש הרב יואב מיאיר	ברית הכונה בית שמש הרב מאיר מדר